

coup de fouet

extra

2004

PROMOTEURS

SABOTEURS

Art Nouveau in Progress Art nouveau en projet

Un segle de Modernisme a Europa

COUP DE fouet

Ruta Europea del
Modernisme - Art Nouveau
European Route

Contents | Sumari

Published by - Edita
 Institut Municipal del
 Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida
 Ajuntament de Barcelona
 Av. Drassanes, 6-8, planta 21
 08001 Barcelona
 Tel. +34 93 270 20 30
 Fax +34 93 317 87 50
 Cultura-impugv@mail.bcn.es

President
 Jordi Portabella

Manager-Gerent
 Ricard Barrera

COUP DE FOUET

The Art Nouveau European Route Magazine
 La revista de la Ruta Europea del Modernisme
 N° extra. 2004
 Art Nouveau in Progress-Art nouveau en projet
 Monographic-Monogràfic
 Dipòsit legal: B-3982-2003

Editor-Director
 Lluís Bosch

Staff Seniors- Redactors en cap
 Mònica Suris
 José Luis Marjalizo

Editorial Staff Equip editorial
 Armando González
 Jordi Paris
 Sònia Turón
 Josep Ferré

Special thanks-Agraïments especials:

Marc Alcalá
 ARFO, Oslo
 Françoise Aubry
 Lynn Bennett
 Xavier Bonet
 Ramon Corbella
 Nathalie Filser
 David Garcia
 Efrén Garcia
 Brunella Gessaga
 Ode Goossens
 Elisabeth Horth
 Angela Livingston
 Stuart MacDonald
 Jérôme Perrin
 Sam Plompen
 Pamela Robertson
 Adrian Stewart
 Montse Trias
 Marta Viñuales
 Manoëlle Wasseige

Institut d'Estudis Catalans
 Réseau Art Nouveau Network

Cover photo - Foto coberta:
 Students of the Nancy's School of Fine Arts, protest
 poster against the demolition of the Fourmier-Default
 Villa, 1974 / Estudiants de l'Escola de Belles Arts de Nancy,
 cartell de protesta contra l'enderrocament de la villa
 Fourmier-Default, 1974.
 © Ecole nationale supérieure d'Art de Nancy

Back cover photo - Foto coberta posterior:
 Artist Jules van Biesbroeck, poster for the inauguration
 of La Maison du Peuple in Brussels / Artista Jules van
 Biesbroeck, cartell d'inauguració de La Maison du
 Peuple de Brussel·les.
 © Musée Horta, Saint-Gilles

Design by - Disseny:
 Central Producció Gràfica CARDIT SCP

Second edition, printed by
 Segona edició, impressió
 System BCN

Forewords • Presentacions

Joan Clos	3
Josep Laporte	4
Jordi Portabella	5

Art Nouveau in Progress • Art nouveau en projet Un segle de Modernisme a Europa

Réseau Art Nouveau Network

Credits	8
---------------	---

Introductions • Introduccions

Stuart MacDonald	9
Nathalie Filser	10

Vision • Visió

11

Disappearance • Desaparició

19

Regeneration and Continuity • Regeneració i continuïtat

27

Barcelona

Gaudi's Heritage Recovering Integrity - Retornant la dignitat al patrimoni gaudinià	41
---	----

Art Nouveau in Progress - Un segle de Modernisme Europa touring Europe / de gira per Europa

Réseau Art Nouveau Network

Ålesund
Barcelona
 Bruxelles - Brussel
 Budapest
 Glasgow
 Helsinki
 Ljubljana

Nancy
 Reus
 Riga
 Terrassa
 Provincia di Varese
 Wien
 Avignon

Casa de Convalescència
 Institut d'Estudis Catalans
 Carrer del Carme, 47
 08001 Barcelona

De dilluns a diumenge
 De 10 a 20 h

Entrada gratuïta

Metro L1:FGC Catalunya, L2 Sant Antoni, L3 Liceu
 Bus 120, 9, 14, 16, 17, 20, 22, 24, 28, 38, 41, 42, 47,
 55, 59, 62, 64, 66, 91, 141, TOMB

www.artnouveau-net.com

Un segle de modernisme a Europa

Exposició

Art Nouveau in Progress

Art nouveau en projet

29.01 - 28.03.04

Réseau Art Nouveau Network

Amb el suport del Programa Cultura
 2000 de la Unió Europea
 With the support of the Culture 2000
 Programme of the European Union

Ajuntament de Barcelona

Institut del Paisatge Urbà
 i la Qualitat de Vida

En col·laboració amb la Ruta
 europea del Modernisme
 in collaboration with the
 Art Nouveau European Route

38 CONTINUITY & REGENERATION

Main entrance of the Market / Entrada principal del mercat.

Antoni Pascual i Carretero & Melcior Viñals
1903-1908
Independence Market / Mercat de la Independència

The need for a healthy and adequate covered space led the City Council to build the market in 1896. It was named « Independence Market » on occasion of the centennial of the Napoleonic War. This interesting architectural structure is formed by three naves fanning out from a pivotal hall under a huge skylight. Refurbishment was carried out during the 1980s.

La necessitat d'un espai adient, salubre i cobert va impulsar l'Ajuntament el 1896 a construir el mercat. Se li va posar el nom de La Independència en celebrar-se el centenari de la Guerra del Francès. Aquesta interessant mostra de l'arquitectura de principis de segle consta de tres naus obertes en forma de ventall i unides per un extrem, on apareix una lluernia de grans dimensions. Durant els anys 80 es va procedir a la seva rehabilitació.

Terrassa

Lluís Muncunill i Parellada
1916
The Font i Batallé Factory / La fàbrica Font i Batallé
1997 Offices and dwellings / Oficines i habitatges

ere Font i Batallé's factory was built in 1916 in the old town of Terrassa and was the last of Muncunill's Modernista industrial buildings. In recent years the city has been developing a policy of injecting new life to the old industrial heritage, and the building has been rehabilitated into homes and offices. New construction relates to the original architecture as a box within the old structure, which remains scrupulously respected and evident.

ere Font i Batallé tenia una fàbrica tèxtil modernista construïda el 1916 al barri antic de Terrassa, l'última realitzada per Muncunill. En el context de la política d'injectar vida nova al patrimoni industrial, l'edifici es va restaurar i destinar a oficines i habitatges. La relació entre la nova construcció i l'arquitectura original es pot comparar amb una caixa integrada en l'estructura originària, plenament respectada i perfectament reconeixible.

View of the Font i Batallé complex after its refurbishment / Vista del complex Font i Batallé després de la rehabilitació.

© Domènec Ferran, Museu de Terrassa

Molini Marzoli Massari. Tecnocity. Detail of the restored façade / Detall de la façana rehabilitada.

Provincia di Varese

Silvio Gambini
1906-1927
Molini Marzoli Massari
1990-2002 Tecnocity

The Molini Marzoli Massari company in Busto Arsizio commissioned Silvio Gambini, a key representative of the Stile Liberty, to design wheat meal manufacturing facilities. In the 1960s the company started decentralization and phasing out activities with a view to closing down. In the 1990s the town council launched a scheme to restore the plants, which led to the opening of an economic, technological and educational centre called Tecnocity.

La companyia Molini Marzoli Massari de Busto Arsizio va encarregar a Silvio Gambini, representant clau del Stile Liberty, dissenyar instal·lacions de molins de blat. A la dècada de 1960 la companyia va iniciar una descentralització i alentiment de la producció amb vistes al seu tancament. A la dècada de 1990, l'ajuntament va iniciar un programa de restauració de la fàbrica i va obrir un centre econòmic, tècnic i educatiu anomenat Tecnocity.

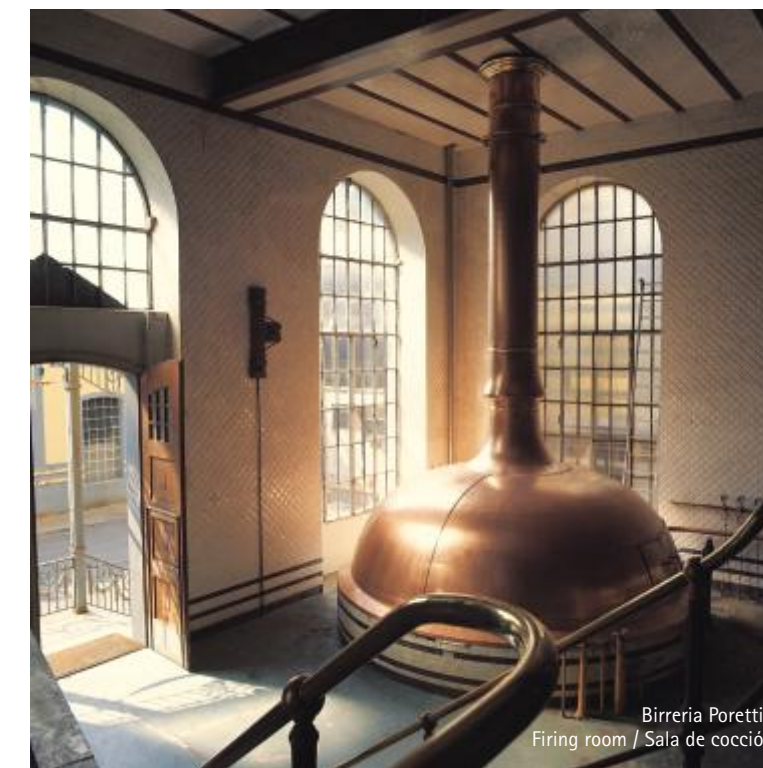
Alfred & Richard Bihl
1901-1908
The Poretti Brewery / La cerveseria Poretti

An exemplary productive complex, it is prized for its ornamentation derived from Jugendstil. The owners called upon the Bihls to design a factory to brew a local brand of beer which nevertheless played on the image and prestige of foreign beers. The result was a brewery displaying all basic values of Art Nouveau. Successive rehabilitations have wisely adapted preservation to new production technologies.

Es tracta d'un complex de producció exemplar, ric en ornamentacions derivades del Jugendstil. Els propietaris de la firma es van adreçar als Bihl per dissenyar la fàbrica de producció d'una cervesa local que usava la imatge i el carisma de les cerveses estrangeres. El resultat, una fàbrica amb tots els valors de l'Art Nouveau. Les diverses restauracions han sabut combinar conservació i adaptació a les noves tecnologies de producció.

Molini Marzoli Massari. Period Photograph of the industrial complex. Fotografia d'època del complex industrial

Birreria Poretti. Firing room / Sala de cocció.

4⁰ CONTINUITY & REGENERATION

www.artnouveau.eu | 2004 | coupdefouet extra

Wien

Josef Maria Olbrich
1897-1898
The Secession Pavilion / El Pavelló Secession

Olbrich created this building for the exhibitions of the Association of Visual Artists Vienna Secession movement: a single white block crowned by a glittering golden dome, much like a mausoleum. The glories of Secession came to an end after 1905, but the building and the movement's activities continued. Serving as a hospital first and damaged in World War II, it was restored after 1945 and again in 1999. Since 1950 the exhibition hall is run by the Secession Association.

Olbrich va crear un edifici per a les exposicions del moviment de l'Associació d'Artistes Visuals Viena Secession: un bloc blanc coronat d'una lluent cúpula daurada i amb aspecte de mausoleu. La glòria de la Secession es va acabar el 1905, però l'edifici i les activitats del moviment van continuar. Utilitzat com a hospital primer i malmès durant la Segona Guerra Mundial, es va restaurar el 1945 i altre cop el 1999; des de 1950 l'ocupa de nou l'Associació Secession.

The Secession Pavilion painted red by artist Marcus Geiger in 1998. El Pavelló Secession pintat de vermell per l'artista Marcus Geiger el 1998.

The Burggarten Palmenhaus, a high nave flanked by two smaller wings and two towers, was built as the private summerhouse of Emperor Franz Joseph I. In 1980, it was closed down due to its poor state, and the restoration commissioned by the Burghauptmannschaft Österreich transformed it into a restaurant, except one of its wings which is now a butterfly house.

The façade after restoration in 1999 / La façana després de la restauració de 1999.

Friedrich Ohmann
1899-1905
Palmenhaus / Palmenhaus
1995-1998 Café-restaurant / Caf -restaurant

La Palmenhaus del Burggarten, una nau alta flanquejada per dues ales laterals i dues torres, va ser construïda com a hivernacle privat de l'emperador Francesc Josep I, però el 1980 es va tancar pel seu mal estat. La restauració, encarregada pel Burghauptmannschaft Österreich, va transformar-ho en caf -restaurant, on una de les ales es fa servir com a papallonari.

Palmenhaus. Restoration works / Obres de rehabilitació.

BARCELONA

4¹

Gaudí's Heritage Recovering Integrity Retornant la dignitat al patrimoni gaudinià

M nica Suris
Institut del Paisatge Urbà. Ajuntament de Barcelona

Des de la seva tasca de preservar el patrimoni i millorar l'entorn urbà comú, l'Institut Municipal del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida de Barcelona ha intervingut activament en la restauració d'una sèrie d'obres de l'arquitecte Antoni Gaudí, amb l'ajut del patrocini del sector privat en alguns casos.

Un dels projectes més recents ha estat la recuperació d'uns elements desapareguts del coronament del Col·legi de les Teresianes, un edifici pensat per a les activitats conventuals i pedagògiques de l'orde religiós. Gaudí s'impregnà dels ensenyaments de santa Teresa per projectar l'edifici: austeritat, racionalitat, il·luminació interior i simbologia teresiana defineixen el col·legi. El conjunt sorgeix com un gran castell medieval de pedra i maó vist, coronat per merlets parabòlics amb creus de quatre bra s a les cantonades. Damunt els merlets hi havia uns elements de ceràmica vidrada en forma de birret doctoral -simbol de la *Doctora de l'Església*- malauradament desapareguts durant la Guerra Civil. A partir de fotografies d'època i d'un únic element parcial existent a la façana, es va poder fer una recreació de l'aspecte original mitjançant realitat virtual. Aix  va permetre dimensionar un nou motlle per produir setanta-cinc elements que, un cop restituïts, recuperen el perfil del Col·legi de les Teresianes amb tota l'expressió pl stica i volumetria originals.

The birretas are reinstated / Els birrets es reposen.

M nica Suris
Institut del Paisatge Urb . Ajuntament de Barcelona

Barcelona's Municipal Institute of Urban Landscape and Quality of Life, within the general framework of its programme for the preservation of architectural heritage and betterment of the city's environment, has in the last years carried out restoration projects on several works by architect Antoni Gaud , in some cases with funding from private sponsors.

Recently completed is the recovery of elements once disappeared from the façades of the Teresianes School, a building that was conceived to comply with the needs of this religious order devoted to education. Gaud  delved into the teachings of Saint Theresa to develop his project: austerity, rationality, interior illumination and Theresian symbols impregnate the school. The structure rises like a medieval castle of brick and stone, crowned by a battlement of parabolic merlons and four-armed organic crosses on the corners. The merlons used to support a glass ceramic element resembling doctoral birretas -symbol identifying the *Doctor of the Church*- which disappeared during the Civil War. With old photographs and one surviving partial element on the façade it was possible to develop a computerised recreation of the original. This allowed for a new cast to be made to reproduce 75 birretas that are now back in place, thus recovering the full plastic expression and volumes of the building.

Above, Deputy Mayor Jordi Portabella inspecting the birretas on site. Right, old photograph of the original aspect; far right, the battlements in 2001, before the restoration; above right, detail of the final result.

A dalt, el segon tinent d'alcalde Jordi Portabella examina els birrets a peu d'obra. A la dreta, foto d'època amb l'aspecte original; més a la dreta, el coronament el 2001, abans de la recuperació; a dalt a la dreta, detall del resultat final.

www.artnouveau.eu

www.artnouveau.eu | 2004 | coupdefouet extra

També a la part alta de la ciutat, es conserven alguns elements que Gaudí va realitzar per a la finca d'Eusebi Güell. Potser la part més espectacular i més ben conservada és una de les antigues entrades del recinte: els anomenats Pavellons, concebuts com a habitatge del porter i cavallerisses, units per una espectacular porta-reixa de ferro que representa el mític dragó alat que protegia l'entrada al Jardí de les Hespèrides. L'Institut del Paisatge Urbà va impulsar l'any 1999 la recuperació volumètrica dels elements petris erosionats i la neteja i consolidació de murs, pilastres i altres peces decoratives. La intervenció en la porta de ferro va comportar una llarga investigació per determinar els cromatismes originals, però l'anàlisi de traces i la documentació consultada no van ser suficients per establir-los, i per tant es va optar per un tractament de diferents textures per destacar el subtil treball de superposició d'elements de forja.

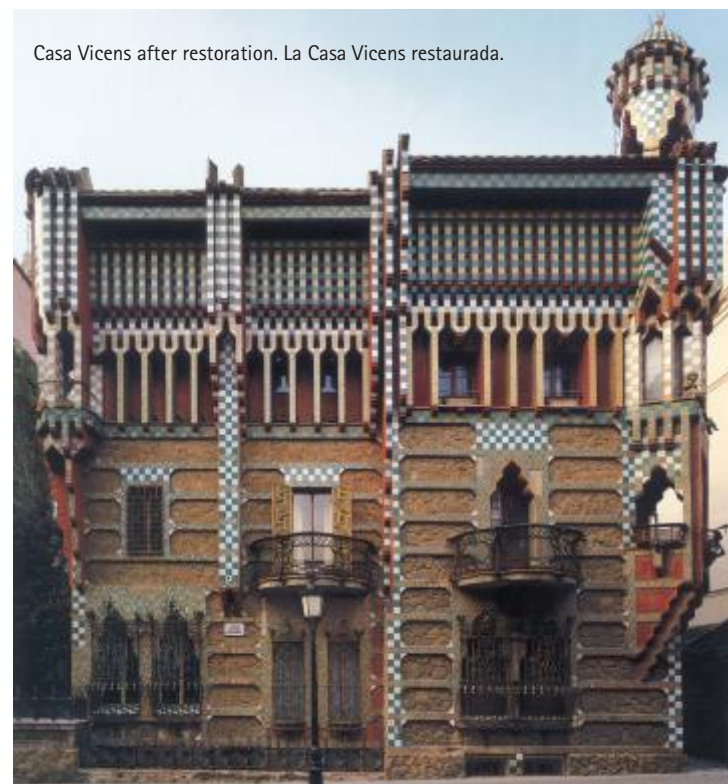
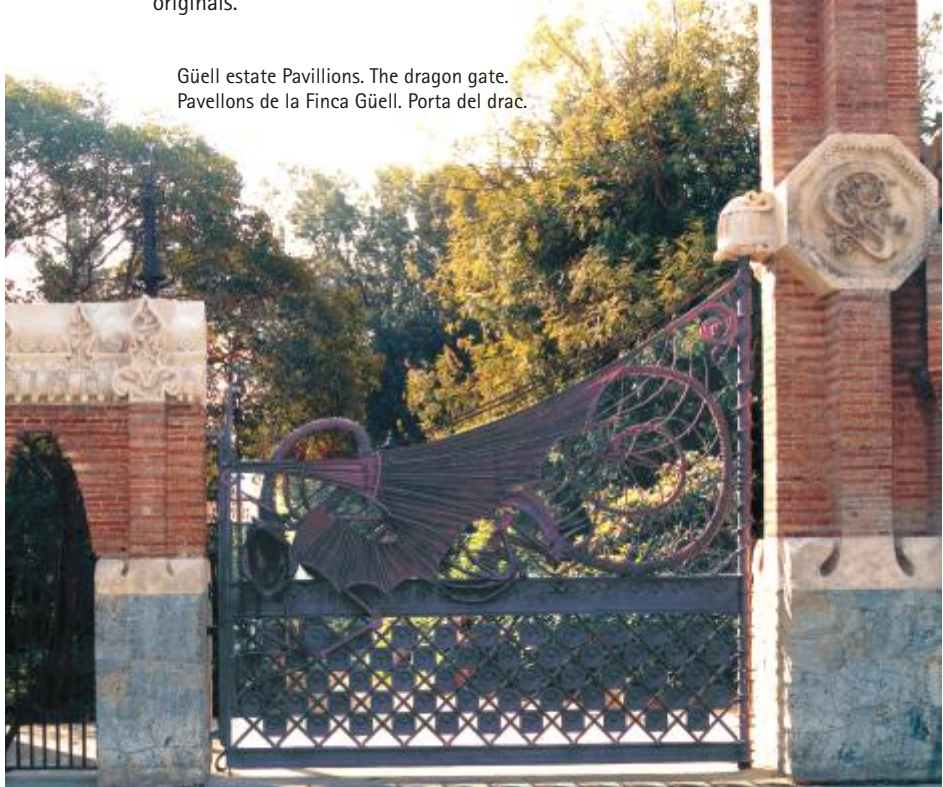
Ben a prop dels Pavellons Güell, el portal que Gaudí va projectar per a la propietat d'Hermenegild Miralles consistia en un mur de mamposteria de pedra en brut, amb una ampla porta per al pas de carruatges i una més petita per als vianants, tot plegat protegit per una coberta de grans dimensions. Aquí la intervenció va suposar la recuperació d'elements desapareguts, la consolidació interna de l'arc, la restauració del mur i la dignificació de l'entorn. Per dotar de significat el conjunt, s'hi col·locà una estàtua de Gaudí de mida natural, obra de l'escultor Joaquim Camps, i també es creà una clau que obre la porta petita: la Clau del Modernisme, un guardó atorgat per l'Ajuntament per reconèixer persones i entitats que han destacat en la protecció i difusió del Modernisme barceloní.

Una altra intervenció, aquest cop del Departament d'Arquitectes del Sector d'Urbanisme, va ser l'any 2000, amb la restauració i la pintada dels dos fanals de la plaça Reial que el mateix Ajuntament havia encarregat a l'arquitecte el 1878.

Al barri de Gràcia, la Casa Vicens, primer edifici signat per Gaudí, té una llarga relació amb l'Institut del Paisatge Urbà, atès que la col·laboració ja es va iniciar el 1997. Posteriorment, les intervencions de recuperació s'han realitzat en dues fases més, entre el 2000 i el 2003. A les façanes, s'ha procedit a restituir les peces de ceràmica vidrada perdudes amb d'altres de característiques idèntiques a les originals, i també s'ha restaurat la tribuna amb la recuperació del disseny original del banc-barana de la terrassa.

Amb la Torre Bellesguard, residència privada bastida on a començaments del segle XX hi havia les ruïnes del palau d'estiu del rei Martí l'Humà, Gaudí va voler retre homenatge al darrer rei català amb un edifici d'aspecte goticitzant. En aquest cas, la intervenció ha anat encaminada a resoldre els problemes de seguretat de façana i coberta i a restituir-ne les textures originals.

Güell estate Pavillions. The dragon gate. Pavellons de la Finca Güell. Porta del drac.

Casa Vicens after restoration. La Casa Vicens restaurada.

En la urbanització de l'entorn de Bellesguard, la presència d'una riera va obligar Gaudí a aixecar l'alçada amb un viaducte sustentat per una estructura de pilars inclinats. Obres posteriors van emmascarar l'obra original que va caure gairebé en l'oblit. Aquest any s'està procedint a la consolidació estructural de l'obra, al descobriment de la part inferior dels pilars i a la urbanització d'una nova zona verda. El pressupost d'aquesta obra és de 150.000€, suma que prové íntegrament dels beneficis de la Ruta Gaudí, organitzada per l'Institut del Paisatge Urbà l'any 2002.

Aquesta darrera intervenció suposa una nova baula en una línia d'actuació que l'Institut Municipal del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida va iniciar el 1999, i que continua apostant per la recuperació del llegat d'Antoni Gaudí. A través de la restitució d'elements perduts, de vegades de petits detalls, es vol retornar l'esplendor perduda i la dignitat original que aquesta obra universal es mereix.

The Bellesguard viaduct, with the Bellesguard residence in the background. Archive photograph / El viaducte de Bellesguard amb la Torre Bellesguard al fons. Foto d'arxiu.

The viaduct before restoration. El viaducte abans de la restauració.

Also in uptown Barcelona, some of Gaudí's work for Eusebi Güell's estate still remains. Perhaps the most spectacular and best preserved piece is one of the old entrances to the property: the guard's house and the stables, known as the Pavillions, which are joined by an impressive wrought iron gate representing the mythical dragon guard of the Garden of the Hesperides. The Institute of Urban Landscape undertook in 1999 the recuperation of the eroded stone elements and consolidation of the walls and pillars and decorative elements. Work on the iron gate meant detailed research to find out the original colours, but analysis of traces and existing documents proved insufficient evidence to establish them, so the option taken was to treat the gate with different grey textures to enhance the subtle juxtaposition of the wrought ironwork.

Not very far away in this onetime country area and now metropolitan district, another gate by Gaudí -this time for the property of Hermenegild Miralles- consisted of a clean stone masonry wall with a large opening for carriages and a smaller one for pedestrians, all protected by a roof with large eaves. Restoration here also implied recovering disappeared minor elements, consolidation of the arch structure, restoration of the wall and a general smartening up of the surroundings. This included a life-size statue of the architect, by Joaquim Camps, and the Key of Modernisme, an award granted by the City Council to acknowledge contributions in favour of the protection and diffusion of Barcelona's Modernisme. The key actually opens the pedestrians' door.

The Miralles gate with Gaudí's statue. El portal Miralles amb l'escultura de Gaudí.

The Architect's Department of the City Council contributed to another Gaudí restoration, this one in downtown Plaça Reial: two streetlamps commissioned by the city in 1878 were restored and repainted in 2000.

In the Gràcia district, Casa Vicens, Gaudí's first building, has a long relationship with the Institute of Urban Landscape, starting in 1997. Work in the last three years has included recovering and substituting the glass ceramic tiles of the façade with identical pieces, and the rehabilitation of the gallery with the restoration of the terrace bench-railing on top.

The private residence of Torre Bellesguard was built on the site of the summer palace of the medieval king Martin the Humane, and Gaudí conjured a neo-gothic castle-like building in homage to the legendary last king of Catalan descent. Here, the Institute's task was mainly centred on preventive work on the façade and roof and the restitution of original textures.

Plaça Reial streetlamp. Fanal de la plaça Reial.

A nearby torrent meant that Gaudí had to build the road to the residence on an elevation, supported by a structure of oblique pillars which was effaced by later interventions. This year, a project to consolidate the structure, reveal the pillars completely and garden the area will be initiated. Funds for these works amounting to €150,000 have been provided by income from the Gaudí Route organised by the Urban Landscape Institute in 2002. One step further in a policy which starts in 1999 and still endeavours to fully recover the heritage of Gaudí, sometimes down to minute details, and return it to a deserved splendour and original integrity.

coup de fouet

Ajuntament de Barcelona

Institut del Paisatge Urbà
i la Qualitat de Vida

Ruta Europea del
Modernisme - Art Nouveau
European Route

In association with:

Réseau Art Nouveau Network